

Szerkesztői útmutató

1. Betűkészlet

A Helynévtörténeti Tanulmányok szövegeinek alap betűkészlete a Windowsban megtalálható Times New Roman betűkészlet. 11 pontos betűméret, 13,2 pontos sortáv (szükség esetén a sortáv 0,5-0,5 ponttal csökkenthető és növelhető).

2. Kiemelésformák, tagolás:

A mondanivaló tagolásának legfontosabb eszköze folyóiratunknál a félkövér arab szám a szakaszt nyitó bekezdés elejére illesztve: **1., 2., 3.** stb.

Az alfejezetek, szakaszok megjelölésére decimális tagolást alkalmazunk (**1.1., 1.1.1.** stb.), ami legfeljebb 3 jegyű lehet.

Az alsóbb rendű fejezetcímeket rendszerint bekezdéscímként: a bekezdés elejére illesztve, az utána következő szövegtől ponttal elválasztva használjuk.

A szakaszcímeket **félkövér betűtípussal** emeljük ki.

A bekezdések első sora 0,5 cm-es behúzással áll. A címmel ellátott alegységek előtt 12 pontos soremelés, a számozott alegységek előtt 3 pontos soremelés. Minden bekezdést (a címet követő bekezdést, az alcímeket, a számozott első bekezdéseket is) egységesen beljebb kezdünk.

Az értelmi kiemelés eszköze a ritkítás, mértéke 3 pont (ilyenkor a ritkítandó rész előtti és utáni szóköz is ritkított). Értelmi kiemelésre és címek megjelölésére kurziválást nem használunk. Ilyen típusú kiemelésekre nem használjuk a kövérítést sem.

A *kurziválás* a nyelvi jelek, jejelemek, jelkapcsolatok kiemelésére van lefoglalva. A kurzivált szóhoz a toldalékot kötőjellel kell kapcsolni (*séd-del*); a tapadó írásjelek (pont, kettőspont, vessző, pontosvessző, kis- és nagyköjtőjel, felkiáltó- és kérdőjel, hármaspont, idézőjelek, aposztróf, zárójelek) szintén kurzivák.

A terminusmeghatározásokban, azaz tkp. metanyelvi szerepben is *kurziválva* szerepelnek a szavak.

Pl.: Az oklevelek személyjelölő szerkezeteinek e központi névfajtáját a szakirodalom (főleg újabban) az *egyéni név*, *egyénnév* terminussal jelöli meg.

A tudományos véleményt nyilvánító szerzők nevét a törzsszövegben, hivatkozásban és bibliográfiában egyaránt KISKAPITÁLIS betűtípussal emeljük ki. A szóhoz a toldalékot közvetlenül kell kapcsolni (BÁRCZIVAL), a többjegyű betűvel kezdődő nevek első betűjének csak az első eleme nagybetű (CZUCZOR).

3. Hivatkozás

A szakirodalmi hivatkozás legfontosabb tudnivalói a következők. Hivatkozni illik minden olyan tételre, amely a nyelvtudományban általánosan ismertnek számító tudásanyagon kívül esik.

A felhasznált irodalomra szövegekben, zárójelben hivatkozunk, a teljes leírást a tanulmány végén közölt irodalomjegyzék tartalmazza. A hivatkozásban a szerző családneve, a könyv, tanulmány stb. megjelenési éve, valamint a hivatkozott szöveghely lapszámai szerepelnek (RUOFF 1973: 18–25, ÉDER 2005: 385), egész munkára hivatkozáskor szerző neve és megjelenési év (BÁRCZI 1951, KÁZMÉR–VÉGH szerk. 1970). A lapszámok csak a teljes műre való hivatkozáskor mellőzhetők. Csak a szerző vezetéknevét tüntetjük fel, megegyező családnév esetén viszont a konkrét írásban a keresztnév első betűjét is (TÓTH E. 2000, TÓTH V. 2000). A „tőlígos” lapszámozáskor a kötőjel jobb oldalán is a hiánytalan számokat tüntetjük föl (385–386). A több tételes szövegbeli hivatkozás sorrendjét az időrend határozza meg; az egyes tételeket vesszővel választjuk el.

Kivételes esetekben (köszöntő szöveg, ismertetés stb.) a hivatkozott munka valamennyi bibliográfiai adata szerepelhet a szövegben, ilyenkor nincs irodalomjegyzék az írás végén (Benkő Loránd, A történeti nyelvtudomány alapjai. Budapest, Tankönyvkiadó, 1988.).

A datközlések locusaiban a szerzői név elmaradhat, a szótár, adattár pedig közismert rövidítésével hivatkozható (A., ÚMTsz., ÉrtSz., ÉKsz.², TESz., EWUng., FNESz., KMHSz., NéprLex. stb.).

Az állandó és egyedi címek a szövegben mindig álló betűtípussal szerepelnek, nincs szükség kiemelésre (pl. Nyelvtudományi Közlemények, Nép és Nyelv, A magyar nyelv életrajza című munkájában).

4. Idézés

Idézetbe betoldás: szögletes [] zárójelben, a betoldás után a betoldó monogramja pontosvessző után szerepel.

A folyamatot SZENTPÉTERY IMRE így jellemzi: „Az illető kor jogi és műveltségi viszonyaival kapcsolatban itt [ti. a királyi kancelláriában; T. V.] fejlődtek ki azok a szokások és szabályok, melyek az okleveles gyakorlatban bizonyos egyformaságot teremtettek” (1930: 5).

„Általában előbb írom le [ti. az idézetet; K. É.], mint észrevenném s a csinálás, szöszölés későbbi fázisaiban rontom, tisztítom, fordítom ki, gyalulom bele a szövegbe, ott dől el, működik-e nyílt vagy rejtett idézetként, avagy nem. [...] Valamely verssort, szárnyas szerkezetet így-úgy idézni *tiszta sor*, sokkal izgalmasabbak a határesetek. Hogy például idézet-e a rím, a virág-világ, az este-teste. Idézet-e Babits után a dombok-galambok rímpár, egyáltalán a leoninus? Idézet-e valamely dallam, idézet-e a szonett vagy csak felidézés? S mindezt ki dönti el, mi dönti el?” (KERESZTURY 1990: 35–36).

Az idézet formázásának módosítására a következő formákat használjuk: [kiemelés tőlem: X. Y.], vagy: [én ritkítottam: X. Y.].

Idézetből kihagyás jelölése: [...].

„Általában előbb írom le [ti. az idézetet; K. É.], mint észrevenném s a csinálás, szöszölés későbbi fázisaiban rontom, tisztítom, fordítom ki, gyalulom bele a szövegbe, ott dől el, működik-e nyílt vagy rejtett idézetként, avagy nem. [...] Valamely verssort, szárnyas szerkezetet így-úgy idézni *tiszta sor*, sokkal izgalmasabbak a határesetek. Hogy például idézet-e a rím, a virág-világ, az este-teste. Idézet-e Babits után a dombok-galambok rímpár, egyáltalán a leoninus? Idézet-e valamely dallam, idézet-e a szonett vagy csak felidézés? S mindezt ki dönti el, mi dönti el?” (KERESZTURY 1990: 35–36).

Viszont ha az eredeti szövegben szerepelt a kihagyás, annak megfelelően közöljük, ahogy ott eljártak:

1276/1328: *Nicolaus Dumbo ... de Dereske* (ÁSz. 262).

Az idézetek eredeti kiemeléseit (bold, kurzív...) meghagyjuk.

Elemzéseinek tapasztalatát összegezve PETŐFI S. JÁNOS ezt úgy fogalmazza meg, hogy „egy verbális képződmény *koherenciája (szövegsége)* nem nyelvi szövetének összefüggőségétől — konnexitásától és/vagy kohéziójától — függ, hanem attól, hogy a nyelvi szöveve által utalt tényállásokat szerves egységű *tényállás-konfigurációnak (tényállás-együttesnek)*, más kifejezéssel élve konstringens képződménynek tudjuk-e elfogadni” (2009: 69).

Teljes mondat idézése mondaton belül:

Végtelen szabadsága ebben ugyan nem volt, hiszen az oklevél mint jogi irat elsősorban jogbiztosító szerepet kellett, hogy betöltsön, és — mint ahogyan azt GYÖRFFY GYÖRGY megfogalmazta — „Mennél hívebb volt a feljegyzés, annál jobban megfelelt a jogbiztosítás céljának” (1970: 200).

5. Lábjegyzet

A lábjegyzetek előtt 2 pontos soremelést, első sorukban 0,5 cm-es behúzást alkalmazunk. Betűméret: 9, sortáv: 10.

A lábjegyzetek számozása: arab számokkal folyamatosan történik.

A címhez illesztett lábjegyzet * jelet kap.

6. Irodalomjegyzék

Az irodalomjegyzékben 0,5 cm-es függő behúzást állítunk be minden tételnél, és előtte 2 pontos soremelés van. Betűmérete: 10 pontos. Sortáv: 12 pontos.

A sorrend: SZERZŐ TELJES NEVE évszám. *Cím*. Sorozat. Kiadás helye, Kiadó.

A szerzők, szerkesztők teljes nevét (keresztnevét is) kiírjuk, és kiskapitálissal szedjük. Ha egy szerzőnek egy évből több tételére hivatkozunk, az évszámot az ábécé kisbetűivel egészítjük ki (1975a, 1975b). Többszerzős munkáknál a szerzők neve közé szököz nélkül – kerül. A városok nevét mindig kiírjuk!

A sorozatok kötetszáma után nem használunk sz. rövidítést.

Ö n á l l ó k ö t e t e k :

BÉNYEI ÁGNES–PETHŐ GERGELY 1998. *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 2. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék.

TÓTH VALÉRIA 2001a. *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 4. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.

TÓTH VALÉRIA 2001b. *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban*. Debrecen. A Magyar Névarchívum Kiadványai 6. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.

A szerkesztett kötetekben, folyóiratokban, évkönyvekben megjelent tanulmányok esetén az adott kötetre, folyóiraatra utalunk a cím kurziválásával — vagyis mindig a kötet cím és folyóirat cím szerepel kurziváltan.

Idegen nyelven megjelent kötetek esetén is szerk. rövidítést használunk a szerkesztők neve után.

Folyóiratbeli tanulmány sorrendje: SZERZŐ TELJES NEVE évszám. Tanulmány címe. *Folyóirat címe száma*: oldalszám.

HOFFMANN ISTVÁN 1999. A helynevek rendszerének nyelvi leírásához. *Magyar Nyelvjárások* 37: 207–216.

Szerkesztett kötetbeli tanulmány: SZERZŐ TELJES NEVE évszám. Tanulmány címe. In: SZERKESZTŐ(K) TELJES NEVE szerk., *Kötet címe*. Kiadás helye, kiadó. Oldalszám.

A kiadó feltüntetésétől eltekintünk, amikor ez a kötetben nem szerepel, a nyomdák nevét mellőzzük.

KNIEZSA ISTVÁN 1943. Keletmagyarország helynevei. In: DEÉR JÓZSEF–GÁLDI LÁSZLÓ szerk., *Magyarok és románok 1*. Budapest, Athenaeum. 111–313.

GROSJEAN, FRANÇOIS 1992. Another View of Bilingualism. In: HARRIS, RICHARD J. szerk., *Cognitive Processing in Bilinguals*. Amsterdam, Elsevier Science Publications. 51–62.

Római számokat nem használunk, kötetszámokban is átírjuk ezeket a r a b s z á m o k r a .

Többkötetes munkák esetében a kötetszámok is kurziváltak.

Az a l c í m e k e t nem tesszük zárójelbe.

ZELLIGER ERZSÉBET 1991a. Szóösszetétellel keletkezett tulajdonnevek. In: BENKŐ LORÁND szerk., *A magyar nyelv történeti nyelvtana 1. A korai ómagyar kor és előzményei*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 536–552.

A r ö v i d í t é s e k e t = után oldjuk fel. Ilyenkor az évszám átkerül a tétel végére.

ÁSZ. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.

Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza 1–4*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1963–1998.

I n t e r n e t e s h i v a t k o z á s : A csak az interneten publikált művek esetében természetesen az internetes elérés a címléírás kötelező része, viszont a címléírás egyebekben mindenben megfelel a fentebb leírt típusok címléírásának. A címléírásban mindenképpen szükséges megadni az adott mű letöltésének dátumát is az általunk használt szövegverzió azonosíthatóságához. A link feltüntetésénél nem a Word alapbeállítását használjuk, a betűformátumot automatikus színre állítjuk, a betűtípus nem aláhúzott. Amennyiben a link nem fér be egy sorba, szélesség nélküli szóközzel tagolható a lehetséges helyen.

FEJES LÁSZLÓ 2010. *Nyelvek tündöklése és bukása. Családfák helyett. Nyelv és Tudomány.* 2010. szeptember 20. URL: <http://www.nyest.hu/hirek/nyelvek-tundoklese-es-bukasa>. (2010. szeptember 20.).

K é z i r a t o k : lehetőleg kerüljük a kéziratokra való hivatkozást, és ha a hivatkozott rész megjelent nyomtatásban, arra kell cserélni. Interneten elérhető kéziratoknál URL-t kell megadni. Ha nem jelent meg nyomtatásban és interneten sem érhető el a szakmunka:

HEINRICH ANDREA 2000. *Szaniszló helynevei kognitív nyelvészeti megközelítésben.* Szakdolgozat. Kézirat. Kolozsvár, Babeş–Bolyai Tudományegyetem.

Á t í r á s o k : nem latin betűs írású szakmunkák esetén a szövegben latin betűs átírással hivatkozunk, a címléírásban ezt az átírást feloldjuk, itt is In: és szerk. rövidítéseket használunk.

МОКСИН 1990b. Н. Ф. МОКСИН, Традиционные личные имена и обычаи имянаречения у мордвы. In: Н. Ф. МОКСИН–И. М. ПЕТЕРБУРГСКИЙ–Н. Ф. БЕЛЯЕВА szerk., *Бытовая культура мордвы.* Саранск, Мордовское книжное издательство. 59–79.

6. Táblázatok, ábrák, térképek

A táblázatok, ábrák, térképek címei a képek alatt szerepelnek középre rendezve. Betűtípus: álló. 10-es betűméret, 12-es sortáv, előtte 3 pontos soremelés, utána 8 pont.

1. ábra: A szepesi Zlop birtok adatai

A táblázatok betűtípusa nem lehet félkövér.

a szöveg	nyelvspecifikus összefüggősége		tényállás-specifikus összefüggősége		textualitása
	konnex	kohezív	konstringens		koherens
1.	+	+	+	→	+

2.	-	+	+	→	+
3.	+	-	+	→	+
4.	-	+	-	→	-
5.	+	-	-	→	-

7. További formázási eljárások

Rövidítések: *vö.*; a *lásd* kiírva szerepel; a *pl.* példák előtt rövidítve, egyébként kiírva.

Bizonyos egybetartozó, rövidítést is tartalmazó kifejezések esetében nem szerencsés, ha a kifejezés második fele külön sorba kerül, például a számok és mértékegységek (12 kg), egybetartozó fogalmak (V. kerület), rövidítések (i. m., i. h.). Ezek esetében a kifejezés tagjai közé ún. nem törhető szóközt írunk (a Word esetében Ctrl+Shift+szóköz).

Nem törhető szóközt használunk a sor eleji felsorolás (pl. a felsoroló gondolatjelek után) és számozás esetében is (pl. a számozott bekezdések elején vagy a lábjegyzetek indexében álló számok után), hogy a sorkizárás miatt ne legyenek eltérő szélességűek a szóközők ezeken a helyeken.

Az olvasatok megadása szögletes zárójelben [] történik álló betűtípussal:

Pl.: (Fel-)Győ település *Gehgi* [gyógy] megjelenése mögött

A számok írása hármas tagolással történik, az ezres után nem elváló sűrített szóköz áll (1 pontos sűrítéssel): 14 000. Ha csak lehet, arab számokat használunk: 19. század.

A páros írásjelek betűstílusa függetlenül attól, hogy milyen távol állnak egymástól, mindig azonos. (Nem lehet tehát egy zárójel nyitó tagja álló, záró tagja pedig dőlt szedésű.) A páros írásjelek általában normál álló betűk, dőlt szedésük csak akkor indokolt, ha a páros írásjelekkel határolt szöveg is mind a két oldalán ilyen stílusú.

A nyelvi váltózások szemléltetésére a > és a < jeleket használjuk.

Pl.: 1320: *Heinricus dictus Affental* (< *Affental* hn., i. m. 11)

A zárójelek sorrendje: ({{lehet fordított}}).

Az idézőjelek hierarchiája: „»idézőjelek«”.

A szövegben használt gondolatjel: — (a Word esetében Ctrl+Shift+).

Elválasztás: egymás után legfeljebb 3 sorban választunk el. Ritkán, egyedi formázással ettől eltérhetünk.

A szövegen belül alkalmazott nyílak: → ↔